



Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

12 iulie 2012 *

„Directiva 2002/20/CE — Rețele și servicii de comunicații electronice — Autorizare — Articolul 13 —
Redevențe pentru drepturile de utilizare și pentru drepturile de instalare a infrastructurii”

În cauzele conexate C-55/11, C-57/11 și C-58/11,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 267
TFUE de Tribunal Supremo (Spania), prin deciziile din 28 și, respectiv, 29 octombrie 2010, precum și
din 3 noiembrie 2010, primite de Curte la 7 februarie 2011, în procedurile

Vodafone España SA

împotriva

Ayuntamiento de Santa Amalia (C-55/11),

Ayuntamiento de Tudela (C-57/11),

și

France Telecom España SA

împotriva

Ayuntamiento de Torremayor (C-58/11),

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnii K. Schiemann și L. Bay Larsen,
doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas (raportor), judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 ianuarie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Vodafone España SA, de M. Muñoz de Juan, de E. Gardeta González, de J. Viloría Gutiérrez
și de J. Buendía Sierra, abogados;

* Limba de procedură: spaniola.

- pentru France Telecom España SA, de E. Zamarriego Santiago, de M. Muñoz de Juan și de J. Buendía Sierra, abogados;
- pentru Ayuntamiento de Tudela, de T. Quadra-Salcedo Fernández del Castillo și de J. Zornoza Pérez, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de M. Muñoz Pérez și de S. Centeno Huerta, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de M. Szpunar, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de G. Braun și de F. Jimeno Fernández, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 martie 2012,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolului 13 din Directiva 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelilor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) (JO L 108, p. 21, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 183).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a trei litigii între Vodafone España SA (denumită în continuare „Vodafone España”), pe de o parte, și Ayuntamiento de Santa Amalia (C-55/11) și Ayuntamiento de Tudela (C-57/11), pe de altă parte, precum și între France Telecom España SA (denumită în continuare „France Telecom España”), pe de o parte, și Ayuntamiento de Torremayor (C-58/11), pe de altă parte, cu privire la redevențe la a căror plată au fost supuse aceste două societăți pentru utilizarea exclusivă și pentru exploatarea specială a subsolului și a suprafeței domeniului public municipal.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Directiva 97/13/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 aprilie 1997 privind un cadru comun pentru autorizațiile generale și licențele individuale în domeniul serviciilor de telecomunicații (JO L 117, p. 15) prevedea la articolul 11:

„(1) Statele membre asigură ca taxele aplicate întreprinderilor pentru procedurile de autorizare să aibă ca obiect numai acoperirea costurilor administrative aferente eliberării, gestionării, controlului și aplicării licențelor individuale specifice. Taxele aplicabile pentru o licență individuală sunt proporționale cu volumul de lucru necesar și sunt publicate în mod corespunzător și suficient de detaliat pentru ca informațiile să fie ușor accesibile.

(2) Fără a aduce atingere alineatului (1), în situația unor resurse limitate, statele membre pot autoriza autoritățile naționale de reglementare să impună redevențe pentru a ține seama de necesitatea de a asigura o utilizare optimă a acestei resurse. Redevențele menționate sunt nediscriminatorii și țin în special seama de necesitatea de a promova dezvoltarea unor servicii inovatoare și a concurenței.”
[traducere neoficială]

4 Directiva 97/13 a fost abrogată prin articolul 26 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195, denumită în continuare „directiva-cadru”).

5 Articolul 11 alineatul (1) din directiva-cadru are următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că atunci când o autoritate competentă examinează:

— o cerere de acordare a drepturilor de instalare a infrastructurilor pe, deasupra sau pe sub o proprietate publică sau privată unei întreprinderi autorizate să furnizeze rețele de comunicații publice sau,

[...]

autoritatea competentă:

— acționează pe baza unor proceduri transparente și accesibile publicului, aplicate fără discriminare și fără întârziere, și

— respectă principiile de transparență și nediscriminare atunci când impune condiții pentru obținerea unor astfel de drepturi.

[...]”

6 Articolul 12 din directiva-cadru prevede:

„(1) Atunci când o întreprindere care furnizează rețele de comunicații electronice are dreptul, în conformitate cu legislația internă, de a instala infrastructuri pe, deasupra sau sub o proprietate [publică sau] privată sau poate profita de o procedură de expropriere sau de utilizare a proprietății, autoritățile naționale de reglementare încurajează utilizarea în comun a acestor infrastructuri sau a acestei proprietăți.

(2) În special atunci când întreprinderile sunt private de acces la alternative viabile din cauza necesității de protecție a mediului, a sănătății publice sau a securității publice sau pentru a realiza obiectivele de amenajare a teritoriului, statele membre pot impune utilizarea în comun a infrastructurilor sau a proprietății (inclusiv colocarea fizică) unei întreprinderi care operează o rețea de comunicații electronice sau pot lua măsuri de facilitare a coordonării lucrărilor publice doar după o perioadă de consultare publică adecvată în cursul căreia toate părțile implicate trebuie să aibă ocazia de a-și exprima opiniile. Aceste acorduri de utilizare în comun sau de coordonare pot include reglementări de repartizare a costurilor de partajare a infrastructurilor sau a proprietății.”

7 Considerentele (30)-(32) ale Directivei privind autorizarea enunță:

„(30) Furnizorilor de servicii de comunicații electronice le pot fi impuse taxe administrative în vederea finanțării activităților autorității naționale de reglementare în domeniul gestionării sistemului de autorizare și al acordării dreptului de utilizare. Aceste taxe sunt limitate la acoperirea costurilor administrative efective aferente activităților în cauză. În acest sens, ar trebui să se asigure transparența în ceea ce privește veniturile și cheltuielile autorităților naționale de reglementare prin intermediul unui raport anual privind valoarea totală a taxelor colectate și a costurilor administrative înregistrate. Astfel, întreprinderile pot verifica dacă taxele și costurile administrative sunt echilibrate.

- (31) Regimul taxelor administrative nu ar trebui să denatureze concurența sau să creeze bariere în calea intrării pe piață. În cazul în care există un sistem de autorizare generală, costurile administrative, respectiv taxele administrative, vor putea fi percepute de la întreprinderi numai pentru acordarea drepturilor de utilizare a numerelor, a frecvențelor radio și a drepturilor de instalare a infrastructurii. Toate taxele administrative ar trebui să fie conforme cu principiile care reglementează sistemul de autorizare generală. Un exemplu de alternativă corectă, simplă și transparentă pentru aceste criterii de alocare a taxelor poate fi o schemă de distribuție bazată pe cifra de afaceri. În cazul în care taxele administrative sunt foarte scăzute, cheltuielile forfetare sau taxele care combină o bază forfetară cu elemente legate de cifra de afaceri pot, de asemenea, să fie adecvate.
- (32) Pe lângă taxele administrative, pot fi percepute taxe și redevențe pentru utilizarea frecvențelor radio și a numerelor, pentru a garanta utilizarea optimă a acestor resurse. Astfel de taxe nu trebuie să împiedice dezvoltarea unor servicii inovatoare și concurența de pe piață. Prezenta directivă nu aduce atingere scopului în care se folosesc taxele pentru dreptul de utilizare. De exemplu, aceste taxe pot fi folosite la finanțarea activităților autorității naționale de reglementare care nu pot fi acoperite din taxele administrative. Atunci când, în cadrul procedurilor de selecție competitive sau comparative, taxele pentru dreptul de utilizare a frecvențelor radio sunt alcătuite în întregime sau parțial dintr-o sumă unică, modalitățile de plată ar trebui să garanteze că aceste taxe nu permit, în practică, selecția pe baza unor criterii care nu au legătură cu obiectivul unei utilizări optime a frecvențelor radio. Comisia poate publica în mod periodic studii comparative referitoare la cele mai bune practici pentru alocarea frecvențelor radio, pentru alocarea numerelor sau pentru acordarea drepturilor de trecere.”
- 8 Articolul 13 din aceeași directivă, intitulat „Taxele pentru drepturile de utilizare și drepturile de instalare a infrastructurii”, prevede:
- „Statele membre pot permite autorității competente să impună taxe pentru drepturile de utilizare a frecvențelor radio sau a numerelor sau pentru drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private care reflectă nevoia de a asigura utilizarea optimă a acestor resurse. Statele membre se asigură că aceste taxe sunt justificate în mod obiectiv, sunt transparente, nediscriminatorii și proporționale în ceea ce privește scopul în care sunt utilizate și iau în considerare obiectivele articolului 8 din [directiva-cadru].”
- 9 Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul) (JO L 108, p. 7, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 169) prevede la articolul 12 alineatul (1) primul paragraf:
- „O autoritate națională de reglementare poate impune operatorilor, în conformitate cu dispozițiile articolului 8, obligații privind acceptarea cererilor rezonabile de acces la anumite elemente și la infrastructura specifică asociată rețelei și la utilizarea acestora, *inter alia*, în situații în care autoritatea națională de reglementare consideră că refuzul accesului sau termenii și condițiile nerezonabile cu efect similar pot împiedica crearea unei piețe de comerț cu amănuntul competitive și durabile sau că nu servește interesul utilizatorului final.”

Dreptul spaniol

- 10 Legea generală nr. 32/2003 privind telecomunicațiile (Ley 32/2003 General de Telecomunicaciones) din 3 noiembrie 2003 (BOE nr. 264 din 4 noiembrie 2003, p. 38890) a transpus în dreptul spaniol, astfel cum se prevede în preambul, directivele în materie de telecomunicații adoptate în cursul anului 2002, printre care figurează Directiva privind autorizarea.

11 Conform articolului 49 din legea menționată:

„1. Operatorii și titularii de drepturi de utilizare a frecvențelor radio din domeniul public sau a resurselor de numerotare sunt supuși taxelor stabilite în ordinea juridică.

2. Taxele menționate sunt destinate:

- a) acoperirii cheltuielilor administrative aferente activității de reglementare referitoare la elaborarea și la punerea în aplicare a dreptului comunitar derivat și a actelor administrative, precum cele privind interconectarea și accesul;
- b) acoperirii cheltuielilor aferente gestionării, controlului și aplicării regimului instituit prin prezenta lege;
- c) acoperirii cheltuielilor aferente gestionării, controlului și exercitării drepturilor de ocupare a domeniului public și a drepturilor de utilizare a frecvențelor radio din domeniul public și a numerotării;
- d) gestionării notificărilor reglementate la articolul 6 din prezenta lege;
- e) costurilor pentru cooperare internațională, armonizare și standardizare, precum și pentru analiza de piață.

3. Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului 2, taxele prevăzute pentru utilizarea frecvențelor radio din domeniul public, a numerotării și a domeniului public necesar pentru instalarea rețelelor de comunicații electronice au drept finalitate necesitatea de a garanta utilizarea optimă a acestor resurse, ținând seama de valoarea și de numărul redus al bunurilor a căror utilizare este acordată. Taxele menționate trebuie să fie nediscriminatorii, transparente, justificate în mod obiectiv și proporționale cu scopul lor. De asemenea, acestea trebuie să promoveze îndeplinirea obiectivelor și a principiilor stabilite la articolul 3, în condițiile prevăzute de lege.

4. Taxele menționate la alineatele anterioare sunt impuse în mod obiectiv, transparent și proporțional, astfel încât să se reducă cât mai mult costurile administrative suplimentare și taxele inerente.

5. Ministerio de Ciencia y Tecnología (Ministerul Științei și Tehnologiei), Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (Comisia Pieței de Telecomunicații) și Agencia Estatal de Radiocomunicaciones (Agenția Națională de Radiocomunicații), precum și administrațiile teritoriale care gestionează și percep taxe care intră în sfera de aplicare a alineatului 2 al prezentului articol publică un rezumat anual al costurilor administrative care justifică impunerea acestora și al sumei totale colectate.”

12 Decretul legislativ regal 2/2004 de aprobare a textului consolidat al Legii de reglementare a finanțelor locale (Real Decreto legislativo 2/2004 por el que se aprobó el texto refundido de la Ley reguladora de las Haciendas Locales) din 5 martie 2004 (BOE nr. 59 din 9 martie 2004, p. 10284) prevede la articolul 20 alineatele 1 și 3 dreptul autorităților locale să instituie taxe pentru utilizarea exclusivă sau pentru exploatarea specială a domeniului public local, mai ales a subsolului și a suprafeței drumurilor publice municipale, precum și a spațiului aflat deasupra acestor drumuri publice municipale.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

13 Rezultă din deciziile de trimitere că, în conformitate cu legislația spaniolă, mai multe administrații municipale din Regatul Spaniei, între care Ayuntamiento de Santa Amalia, Ayuntamiento de Tudela și Ayuntamiento Torremayor, au adoptat ordonanțe fiscale prin care impun întreprinderilor plata unor redevențe pentru utilizarea exclusivă sau pentru exploatarea specială a domeniului public municipal,

în vederea furnizării unor servicii de aprovizionare care se dovedesc a fi de interes general, iar aceasta indiferent dacă aceste întreprinderi sunt sau nu sunt proprietățile instalațiilor necesare în vederea furnizării de servicii amintite și care ocupă în mod fizic acest domeniu. Furnizarea serviciilor de telefonie mobilă figurează printre serviciile pentru care se aplică taxele prevăzute de aceste ordonanțe.

- 14 Vodafone España și France Telecom España sunt operatori de telecomunicații care furnizează servicii de telefonie mobilă pe teritoriul spaniol.
- 15 Vodafone España a introdus acțiuni împotriva ordonanțelor fiscale adoptate de Ayuntamiento de Tudela și de Ayuntamiento de Santa Amalia la Tribunal Superior de Justicia de Navarra (Curtea Superioară de Justiție din Navarra) și, respectiv, la Tribunal Superior de Justicia de Extremadura (Curtea Superioară de Justiție din Extremadura). În ceea ce privește France Telecom España, aceasta a introdus la Tribunal Superior de Justicia de Extremadura o acțiune împotriva ordonanței fiscale adoptate de Ayuntamiento de Torremayor. În cadrul acțiunilor menționate, acești operatori au contestat conformitatea ordonanțelor indicate cu dreptul Uniunii. Acțiunile menționate au fost respinse prin hotărârea din 30 decembrie 2008 a Tribunal Superior de Justicia de Navarra și prin hotărârile din 12 iunie 2009 și din 29 iunie 2009 ale Tribunal Superior de Justicia de Extremadura.
- 16 Ulterior, Vodafone España a formulat recurs la Tribunal Supremo (Curtea Supremă) împotriva hotărârii din 30 decembrie 2008 a Tribunal Superior de Justicia de Navarra și a hotărârii din 12 iunie 2009 a Tribunal Superior de Justicia de Extremadura. France Telecom España a formulat recurs împotriva hotărârii din 29 iunie 2009 a Tribunal Superior de Justicia de Extremadura.
- 17 În deciziile de trimitere, Tribunal Supremo, după ce analizează mai întâi articolele 12 și 13 din Directiva privind autorizarea, exprimă o îndoială privind competența statelor membre de a impune o redevență pentru drepturile de instalare a infrastructurii nu doar operatorului care este proprietarul rețelei de telecomunicații electronice, ci și operatorilor care doar primesc servicii de interconectare și care, în consecință, se limitează să aibă acces la rețeaua menționată, precum și să o utilizeze.
- 18 În al doilea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă redevențele în discuție îndeplinesc cerințele prevăzute la articolul 13 din Directiva privind autorizarea.
- 19 În al treilea rând, Tribunal Supremo apreciază că trebuie verificat de asemenea dacă articolul 13 din Directiva privind autorizarea îndeplinește condițiile impuse de jurisprudența Curții pentru a avea efect direct. Tribunal Supremo arată că jurisprudența Curții privind efectul direct al articolului 11 alineatul (2) din Directiva 97/13 pare să pledeze în favoarea acestei soluții.
- 20 În aceste condiții, Tribunal Supremo a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, formulate identic în cele trei cauze C-55/11, C-57/11 și C-58/11:
 - „1) Articolul 13 din [Directiva privind autorizarea] trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite impunerea unei redevențe pentru drepturile de instalare a unor infrastructuri pe domeniul public municipal operatorilor care, fără a fi titularii rețelei, o utilizează pentru a presta servicii de telefonie mobilă?
 - 2) În cazul în care impunerea este considerată compatibilă cu articolul 13 din [Directiva privind autorizarea], condițiile în care redevența este impusă prin ordonanța locală în discuție îndeplinesc cerințele de obiectivitate, de proporționalitate și de nediscriminare prevăzute de dispoziția respectivă și răspund necesității de a garanta utilizarea optimă a infrastructurilor în cauză?
 - 3) Trebuie recunoscut un efect direct articolului 13 din [Directiva privind autorizarea] menționat?”
- 21 Prin Ordonanța președintelui Curții din 18 martie 2011, cauzele C-55/11, C-57/11 și C-58/11 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la cererea prin care se solicită redeschiderea procedurii orale

- 22 Prin scrisoarea depusă la grefa Curții la 25 aprilie 2012, Ayuntamiento de Tudela a solicitat redeschiderea procedurii orale, susținând că concluziile avocatului general, prezentate la 22 martie 2012, se întemeiază pe premise greșite.
- 23 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate dispune redeschiderea procedurii orale, în conformitate cu articolul 61 din Regulamentul de procedură, în cazul în care consideră că nu este suficient lămurită sau că trebuie să examineze cauza pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților (a se vedea în special Hotărârea din 26 iunie 2008, Burda, C-284/06, Rep., p. I-4571, punctul 37, precum și Hotărârea din 22 septembrie 2011, Interflora și Interflora British Unit, C-323/09, Rep., p. I-8625, punctul 22).
- 24 În speță, Curtea apreciază că dispune de toate elementele necesare pentru a răspunde la întrebările adresate de instanța de trimitere și că nu se impune ca această cauză să fie examinată în raport cu un argument care nu a fost pus în discuție în fața sa.
- 25 În aceste condiții, nu se admite cererea formulată de Ayuntamiento de Tudela prin care se solicită redeschiderea procedurii orale.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă o reglementare națională care impune o taxă pentru utilizarea domeniului public municipal nu doar operatorilor proprietari ai rețelelor de telefonie situate pe acest domeniu, dar și operatorilor titulari de drepturi de utilizare, de acces sau de interconectare la rețelele menționate, utilizează posibilitatea oferită statelor membre de articolul 13 din Directiva privind autorizarea de a impune plata unei redevențe pentru „drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private” pentru a reflecta nevoia de a asigura repartizarea optimă a acestor resurse.
- 27 În special, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă o astfel de taxă poate fi impusă nu numai operatorului care, conform articolului 11 alineatul (1) din directiva-cadru, este titular al drepturilor de instalare a infrastructurilor pe, deasupra sau pe sub o proprietate publică și care, conform articolului 12 din această directivă, precum și articolului 12 din Directiva privind accesul, poate să fie nevoit să utilizeze în comun aceste resurse, ci și operatorilor care furnizează servicii de telefonie mobilă prin utilizarea resurselor menționate.
- 28 Cu titlu introductiv, trebuie constatat că, în cadrul Directivei privind autorizarea, statele membre nu pot percepe alte taxe sau redevențe în legătură cu furnizarea unor rețele și servicii de comunicații electronice decât cele prevăzute de această directivă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 iulie 2006, Nuova società di telecomunicazioni, C-339/04, Rec., p. I-6917, punctul 35, și Hotărârea din 10 martie 2011, Telefónica Móviles España, C-85/10, Rep., p. I-1575, punctul 21).
- 29 Așa cum rezultă din cuprinsul considerentelor (30)-(32), precum și din articolele 12 și 13 din Directiva privind autorizarea, statele membre au astfel numai dreptul să impună fie taxe administrative destinate acoperirii costurilor administrative globale aferente gestionării, controlării și aplicării sistemului de autorizare generală, fie redevențe pentru drepturile de utilizare a frecvențelor radio sau a numerelor sau pentru drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private.

- 30 În acțiunea principală, instanța de trimitere pare să pornească de la premisa potrivit căreia taxele în discuție nu intră nici sub incidența articolului 12 din această directivă, nici sub incidența noțiunii de taxe pentru drepturile de utilizare a frecvențelor radio sau a numerelor în sensul articolului 13 din directiva menționată. În consecință, problema se referă doar la aspectul dacă posibilitatea statelor membre de a impune redevențe pentru „drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private” în temeiul articolului 13 menționat permite aplicarea unor redevențe precum cele în discuție în acțiunea principală, în măsura în care acestea se aplică operatorilor care, fără a fi proprietarii acestor infrastructuri, le utilizează pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă și exploatează astfel domeniul public respectiv.
- 31 Deși nici noțiunea de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private, nici debitorul redevenței privind drepturile aferente acestei instalări nu sunt definite ca atare în Directiva privind autorizarea, trebuie arătat, pe de o parte, că rezultă din articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din directiva-cadru că drepturile pentru a permite instalarea infrastructurilor pe, deasupra sau pe sub o proprietate publică sau privată sunt acordate unei întreprinderi autorizate să furnizeze rețele de comunicații publice, și anume întreprinderii care are dreptul să instaleze infrastructurile necesare pe sol, în subsol sau în spațiul situat deasupra solului.
- 32 Pe de altă parte, astfel cum a evidențiat avocatul general la punctele 52 și 54 din concluziile prezentate, termenii „infrastructuri” și „instalare” înseamnă infrastructurile fizice care permit furnizarea rețelilor și a serviciilor de comunicații electronice și, respectiv, instalarea acestora în mod fizic pe proprietatea publică sau privată avută în vedere.
- 33 Rezultă din aceasta că debitorul redevenței pentru drepturile de instalare a infrastructurii, prevăzută la articolul 13 din Directiva privind autorizarea, este doar titularul drepturilor respective, care este și proprietarul infrastructurilor instalate pe, deasupra sau sub proprietățile publice sau private avute în vedere.
- 34 În consecință, nu se poate admite impunerea, cu titlu de „taxă în legătură cu drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private”, în sensul articolului 13 din Directiva privind autorizarea, a unor taxe precum cele în discuție în acțiunea principală, în măsura în care acestea se aplică operatorilor care, fără a fi proprietarii acestor infrastructuri, le utilizează pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă și exploatează astfel domeniul public respectiv.
- 35 Având în vedere toate aceste considerații, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 13 din Directiva privind autorizarea trebuie interpretat în sensul că se opune impunerii unei redevențe pentru drepturile de instalare a unor infrastructuri pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private operatorilor care, fără a fi proprietarii acestor infrastructuri, le utilizează pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

- 36 Având în vedere răspunsul formulat la prima întrebare, se impune să nu se răspundă decât la a treia întrebare adresată de instanța de trimitere, prin intermediul căreia aceasta din urmă solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 13 din Directiva privind autorizarea are efect direct, astfel încât un particular îl poate invoca în fața instanțelor naționale în împrejurări precum cele din acțiunile principale.
- 37 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, în toate cazurile în care dispozițiile unei directive apar, din punctul de vedere al conținutului, ca necondiționate și suficient de precise, particularii au dreptul să le invoce în fața instanțelor naționale împotriva statului, fie atunci când acesta nu a transpus în termenele stabilite directiva în dreptul național, fie atunci când a transpus în mod incorect directiva în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 octombrie 2004,

Pfeiffer și alții, C-397/01-C-403/01, Rec., p. I-8835, punctul 103, Hotărârea din 17 iulie 2008, Arcor și alții, C-152/07-C-154/07, Rep., p. I-5959, punctul 40, și Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Dominguez, C-282/10, punctul 33).

- 38 În speță, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 48, 97 și 98 din concluziile prezentate, articolul 13 din Directiva privind autorizarea îndeplinește aceste criterii. Astfel, această dispoziție prevede, în termeni necondiționați și preciși, că statele membre pot impune o redevență pentru drepturi în trei cazuri specifice, și anume pentru drepturile de utilizare a frecvențelor radio sau a numerelor sau pentru drepturile de instalare a infrastructurii pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private.
- 39 Rezultă din ansamblul considerațiilor de mai sus că la a treia întrebare trebuie răspuns că articolul 13 din Directiva privind autorizarea are efect direct, astfel încât conferă particularilor dreptul de a-l invoca direct în fața unei instanțe naționale pentru a contesta aplicarea unei decizii a autorității publice incompatibile cu acest articol.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 40 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) **Articolul 13 din Directiva 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) trebuie interpretat în sensul că se opune impunerii unei redevențe pentru drepturile de instalare a unor infrastructuri pe, deasupra sau sub proprietăți publice sau private operatorilor care, fără a fi proprietarii acestor infrastructuri, le utilizează pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă.**
- 2) **Articolul 13 din Directiva privind autorizarea are efect direct, astfel încât conferă particularilor dreptul de a-l invoca direct în fața unei instanțe naționale pentru a contesta aplicarea unei decizii a autorității publice incompatibile cu acest articol.**

Semnături